

მედეა ღლონტი

Medea Ghlonti

*თსუ ახნოდე ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტი
TSU Arnold Chikobava Institute of Linguistics*

**ადამიანის სულიერი მოქმედების ამსახველი
ტერმინოლოგიური ბუდისათვის ქართულში
(ქართ.: გონების თვალი, გონების ყური,
გულის თვალი, გულის ყური)**

**For the Terminological Nest expressing Human
Spiritual Activity in Georgian
(Georg.: gonebis tvali "eye of the mind",
gonebis quri "ear of the mind", gulis tvali "eye
of the heart", gulis quri "ear of the heart")**

*საკვანძო სიტყვები: დექსიკოლოგია, გეხმინოლოგიური ბუდე,
ფუნქციური სემანტიკა*

Keywords: *Lexicology, Terminological nest, Functional semantics*

ნაშრომში „ქართული ენისა და მწერლობის ისტორიის საკითხები“ (1956) ივანე ჯავახიშვილი გვანჯდის სარწმუნო დაკვირვებას ძვ.ქართ. შესიტყვება-ტერმინების („**გონების თუალნი**“, „**გონების ყური**“) ამოსავალი საღვთისმეტყველო სემანტიკური ფუნქციონირების თაობაზე, კერძოდ:

ამ ტერმინებით გამოითქმოდა „ადამიანის სულიერი მოქმედების ფრიად საგულისხმო თვისება“, რისი მეშვეობითაც საგანი აღიქმება არა „თვალითა და ყურით“, არამედ „მხოლოდ გონებით წარმოებს შინაგანი, გონებითი მეტყველება“, მეტყველების ორგანო კი – დუმს. ადამიანის ამ უხილავ მოქმედებას **გონება** „ფარულად და უხილავად“ განაგებს, და სიტყვაც იმას „თარგმანებს, რაფცა იყოს გონებათა შინა“. მკვლევრის თქმით, ორივე ეს ტერმინი „ქართულმა მერმინდელმა მწერლობამ დაივიწყა...“, და ისინი „სახელოვან სულხან-საბას თავის ლექსიკონში არ შეუტანია“.

განსახილველ შესიტყვება-ტერმინთაგან დღემდე არ ფუნქციონირებს **გონების ყური**, მაგრამ უძველესი ფუნქციური სემანტიკა შენარჩუნებულ აქვს შესიტყვება-ტერმინს **გონების თვალი**, რომელიც ასევე არ აისახება სულხან-საბას ლექსიკონში; თუმცა ლექსიკოგრაფის მიერ განიმარტება სტრუქტურულად მსგავსი შესიტყვება-ტერმინი **გულის ყური**, რომელიც ჩანერილია იოვანე საბანისძის „წმიდია ჰაბოს წამებაში“ (VIII ს.): „**ყური გულისა და გონებისა თქუენისანი**“. ასევე მოგვეპოვება ძვ.ქართ. შესიტყვება-ტერმინი **გულის თვალი** – „**თუალნი გულისანი**“ (ეფესელთა მიმართ 1, 17-18), სადაც **გული** წარმოდგება „გონების“ სემანტიკით.

განსახილველი შესიტყვება-ტერმინებით წმიდა წერილში თვალსაჩინოდ განისაზღვრება **გონებისმიერი** და

გულისმიერი სინერგიის ქეშმარიტი შინაარსი (3 მეფეთა 3, 1-15; ისუ ნავესი 14, 7-8; მათე 6, 21-22; ლუკა 24, 45; იოანე 1, 1; საქმე 2, 1-1; 4, 32; 1 კორინთელთა მიმართ 14, 15 და სხვ.), რის შედეგადაც იქმნება „გონების“, „გულის“, „თუალის“ და „ყურის“ კომპონენტთა შემცველი ძველქართული შესიტყვება--ტერმინთა მრავლისმეტყველი ტერმინოლოგიური ბუდე.

ოთხივე შესიტყვება-ტერმინის სახისმეტყველებით წარმოჩნდება **ღვთივსათნო ცხოვრების წესის არჩევანის** დიდებული ფორმულირება, სადაც განმსაზღვრელი ფუნქცია ენიჭება **ღმრთისმოყვარე გონებას** – მასთან ღმრთივგანწყობილი **გულის** კეთილისმყოფელი თანამონაწილეობით.

In his work "The Issues of the Georgian Language and History of Writing" (1956), Iv. Javakhishvili represents the trustful observation of the starting religious semantical functioning of some Old Georgian word combinations such as – old Georg. **gonebis tualni** "eyes of the mind" and old Georg. **gonebis qurni** "ears of the mind".

These terms were used to deliver a "significant feature of the human spirit action" due to which an object is perceived not "by means of eyes and ears", but only by mind implying that „only through the human mind can be the inner mental functioning carried on“ and as for the organ of speech, in this case it remains silent. **Human mind** is the organ which directs this invisible action and as for the words they "transmit only what is inside the mind". The scientist notes that both these terms „were forgotten by the Georgian writers through the followed times and thus, the famous writer and scientist Sulkan-Saba Orbeliani did not include them into his dictionary“.

Among the word-combinations (terms) under the discussion, the old Georg. term **gonebis quri** "ear of the mind" is not

functioning including nowadays though it preserved the its old functional semantics; as for the old Georg. term **gonebis tuali** "eye of the mind", it also is not reflected in Sulkhan-Saba dictionary; though the old Georg. term **gulis quri** "ear of the heart", which is structurally similar to the above mentioned terms, is explained in the dictionary and it is met in the text of the Old Georgian piece of literature named "Tortures of St. Habo" (VIII century, the author is Iovane Sabanisdze): "qurni **gulisa da gonebisa tquenisani**" – "the ears of the your heart and mind". We have also a word-combination term in Old Georgian – **gulis tuali** "eye of the heart" – literally **tualni gulisani** "the eyes are the heart" (Ephessians 1, 17-18), where the term **heart** (Georg. **guli**) preserves the semantics of the "mind".

All four terms (**gonebis tuali**, **gonebis quri**, **gulis tuali** and **gulis quri**) convey the true meaning of the synergy of **mind** and **heart**, which is clearly reflected in Scripture (e.g.: 3 Kings 3, 15; Book of Joshua 14, 7-8; Matthew 6, 21-22; Luke 24, 45; John 1, 1; Acts 2, 1-1; 4, 32; 1 Corinthians 14, 15 and others); resulted out of this, we see the inclusive terminological nest of the terms expressed through the Old Georgian word-combinations containing such components as "mind", "heart" "eye" and "ear".

All four types of "phraseological" terms reflect the formulation of **Godly lifestyle Choice**, in which the determining function is given to **God-loving mind**, along with a **purified heart**.